

NC-6.4. Vraagstukken uit de hedendaagse ontologie (9 p.).

Inhoudstafel.

I.A. De drie voorn. Ontologische stellingnamen in de Oudheid.

I.a.(i). - De nominalistische ontologie	(1/7).
de protagoreïsche ontologie	(1/7).
(a) het denotatief verband	(1/2).
(b).1. het protagoreïsch differentialisme	(3/4).
(b).2. het protagoreïsch fenomenalisme	(4/7).
sens(ual)isme	(5);
materialisme (7).	

I.a.(ii).-- De begripsrealistisch-abtractive ontologie (8/26).

de aristotelische ontologie (8/26).-	
(a).-- het abstractief verband (8/12).	
theoria (9). –	
aristotelisch essentialisme (10/12).	
de wezensvorm (12).	
(b).1.-- het aristotelisch analogiesysteem (12/16).	
het verschil tussen logica en ontologie (14v.).	
de zijnsanalogie (15v.).	
(b).2.-- toepassingen v/h ar. analogiestelsel (18/26).	
1. het singuliere zijnde (16/19).	
het zaad- en kiemmodel (17).	
2. het aristotelisch realisme. (19/26).	
de vier factoren (20v.).	
het tweevoudig aristotelisch realisme. (24).	
het transhylemorfisch realisme (25v.).	

I.a.(iii).-- De begripsrealistisch-ideatieve ontologie (27/54).

Inleiding.	
De archaïsche mens (27/29).	
Platoniserende wezensvormen (29).	
Platon en de mythen (29v.).	
theologie (30).	
primitivologie (31).	
de platonische ontologie (32:54).	
(a) het ideatief verband (32v.).	
(a).1.-- korte schets v/h ideatief verband (34/37).	
de ideatie van ‘wat rond is’ (34/37): naam, wezensbepaling;-- applicatief model;-	
- wetenschappelijk inzicht.-- de catharsis v/h nominalisme (37).	
(a).2.-- korte schets van een actualisering der dialectische methode (38/46).	

- de ideatie van ‘wat goud is’ (38/46).
- de nominale zijde (38/39).
- de naam (38).
- de omschrijving (definitie) (39).
- de aanschouwelijk - fenomenale zijde (39).
- de ideatieve zijde (39/46).
- definitie van idee (40).
- het systeem der analogie (sum., distribut. Collect. analogie; (40/42).
- de platonische ideatieve act (42/44).
- het zegelmodel (44/46).
- het algemene (distributief; 44).
- het toonbeeldig -stuurkundige (44v).
- het generatieve (genesische: 45/46).
- (b).--** de ideatie van ‘al wat schoon is’ (47/53).
- (c).--** het sacrale realisme (de ziel, de godheid: 54).

I.a.(iv).-- *De ontologie v. Albinos v. Smurna (56/62).*

- Situering (62).—
- Leer (56/62).
- a.:** Dialectiek (56);
- b.1.:** Theoret. fil. (wiskunde, fysiek, theologie; (56v)- bevestigende, ontkennende en mystische theol. (57);
- b.2.:** Prakt. fil. (57v.: telos).
- Ideeënleer (58).
- Uitdieping (58/62):
- stoïsche, aristotel., theocentr. zingevingen (ibid.);-- deugd(en)ethiek (62).

I.a.(v).-- *De ontologie v. Augustinus v. Tagaste (63/103).*

- Inleiding. Levensfil., ‘existentialistisch’, personalistisch essentialisme (63v.).

I.-- *Situering.*-- (64/69).

- Wijsheid, resp. theosofie (64),-
- Illuminatieleer / Lichtmetafysiek (Sofiologie), (65v).
- theurgie (66);-- christelijke fil. (Klemens v. Al.; (67/69)
- overzicht d. Patrist. fil.: (69).

II.-- *Leer.*-- (70/103).-- Aug. verrijkt het vorige idealisme.

- A.** Het Aug. idealisme overwint en Sceptis en Materialisme (70v.).
- B.** Het Aug. idealisme steunt op de reflectieve methode (72/73).-- Deze reflectieve methode is, bij Aug., en intellectueel - rationeel én affectief (axiologie) (73v.).
- C.** Het Augustiniaans idealisme sticht de historiologie, zoals zij eeuwenlang zal gelden (75/80).
- Denkschema:
- 1** (oorspronggetrouw, gevallen (vervallen), gekerstend Rome (76/78)); denk-schema
- 2** (vijf - actenschema (79/80)).

Opm.: oppervlakte-, dieptestructuren (80).

D. Het Aug. idealisme sticht een specifiek idealistisch – Christelijke verstandhoudingsociologie (81/89).

De Aug. Methode (geloofs- en waarnemingskennis (81);
orde.: idee systeemsociologie. (81/83)

(I) *Namen en definities* (concordia; verstandh. (83)

geesteswetensch. methode (84)
v.; Vico (85)).

(II) fenomenen (86/89).—

volk, (wereld)kerk, Rom. imperium (86v)

gezag (87v.);

ethische grondslag (deugd; 88/89).

E. Het Aug. idealisme sticht een eigen conflictuologie (90/100).

(1) oppervl.-str. (90v.).

(2) dieptestr. (91/100) (Gogol: karikatuur; 91v.);-- reine conflicttheorie (93/96);
satanie (96/100).

F. Het Aug. idealisme sticht een eigen maatschappijkritiek (100/103).

De stichting van een volwaardige ontologie door de scholastiek. (105/129).

Inleiding.-- (105/107).

Twee volwaardige ontologieën, de Aristotelisch ‘eerste filosofie’ en de plotiniaanse ontologie, stonden ter beschikking van de scholastiek,-- maar zij waren heidens, niet-Bijbels. De Scholastiek sticht de eerste volwaardig-christelijke ontologie, in de persoon v. S. Thomas van Aquino (1225/1274), -- nog steeds de grondslag van het Vaticaanse denken.

(A) Het begrip ‘middeneeuwen’ (107v.); voor- en, vooral, tegenstanders.

(B) De ware, d.i. kerkelijke scholastiek (109/129).

1.-- Schola (109); sic et non van Petrus Abelardus, als hermeneutische methode (109/114),-- dialectiek (109/111), appl. mod. (S. Thomas van Aquino; 111v.), vier hoofdkentrekken (vgl. CSS Peirce; 112/114).

2.-- Scholastische natuurwetenschap (114/117).-- Justus von Liebig over de aristotelische inductie (114v.),-- praxis (116v.), aanloop tot de moderne inductieve methode (117).

3.-- Scholastische mystiek (118/121).-- Begripsbepaling van ‘mystiek’ (magie, theurgie), ‘mysticisme’ (heterodoxe, meestal rationalistische, mystiek; 118v.);-- appl. mod. (meester Eckhart; 119v.).

Opm.-- Het scholastisch realisme overwint én het nominalisme der dialectiekers (sic-et-non) én het wereld- en levensvreemd mysticisme (vooral neoplatoniserend) der mystiekers (120v.).

4.-- Scholastische gezagszin (121/126).

1. Subsidiarisme tempert ‘autoritarisme’ (121).

2. Getuigenissen v. W. Jaeger, Et. Gilson, P.L. Landsberg terzake (122).

3. De verhouding ‘augustinisme/ thomisme’ (Aristotelestwist; 123/126): drie stellingnamen (concordisme/ differentialisisme/ identivisme (= analogie) (123).

Uitweiding.-- Gelijkenis en, vooral, verschil tussen de twee grootste katholieke

denkers - Augustinus en Thomas -, uitgelegd aan de hand van de ideeën ‘nieuwe filosofie (bergsonistisch) en ‘hegeliaans histor(ic)isme’ (123/125).

4. Autoritaire kentrekken van de Middeneeuwse hiërarchie (125).

5.-- Scholastische evolutie (129).

Toelichting bij deze cursus (1/130).-- Het kan lijken dat wat voorgaat, een ‘nutteloze’ omweg is tot een moderne en hedendaagse ontologie.

1.- Een systematisch werk is nooit meer dan een ‘systematisering’ van wat historisch gegroeid is (H.O. 123/125).

2.- Opvallend is, de laatste jaren, de verwonderlijke onwetendheid, ja, minachting van Katholieken inzake de hun eigen ontologische posities. Men weet, gewoonlijk, niets nauwkeurig meer af van wat de wereldkerk, eeuwen en eeuwen, door solidair denkwerk, heeft geformuleerd. Indien het waar is (wat de Katholieke werkhypothese,-- in Platonische termen: ‘lemma’, is) dat God zelf de Kerk leidt, doorheen haar gezagdragers, denkers, dan is dit de weg.

6.-- *Moderne Scholastiek* (131/143).

(H) *de Spaanse scholastiek*, (131): Fr. Suarez: systematische ontologie;-- zijn idee “volkssoevereiniteit”.

(1) *Appl. model v. neoscholastische redenering* (131/143).

a. - De basis is de tweeledigheid ‘thesis/ hypothesis (= theorie/ praktijk; reine idee/ fenomenale verschijningswijze van de idee), afkomstig uit de retoriek.

b. Toepassing: hoe beoordeelt de Vatikaanse filosofie (= neoscholastiek) de ‘moderne vrijheden’ (// mensenrechten)? -- Het antwoord daarop is tweefasig.

2.1. *Algemeen begrip ‘moderne vrijheden’* (133/135).

Het onderscheid tussen belijdenisvaste staat en wetgeving (Ancien régime) en belijdenisvrije staat en wetgeving (lekenstaat) (133/134)

secularisering v/d staat en de wetgeving (134v.: Fr. Revolutie).

mensenrechten (135).

2.2. *Liberalismevraagstuk* (135v.).-- De idee ‘vrijheid’ (135).

Perspectief v/h agnostisch (sceptisch, ‘absoluut’) liberalisme (135v.): alle meningen zijn, voor de lekestaat, gelijkwaardig;-- perspectief v/h kerkelijk denken (136) :

niet - alle meningen zijn, objectief beschouwd, gelijkwaardig.

2.3.a. *De thesis v/d kerkelijke leer* (136/140).

Dit is de pure kerkelijke idee.

A. *Theologisch* (136v.).—

1. Het leergezag (magisterium): veroordelingen -- verschuivingen sinds Leo XIII (de Kerk niet vijandig t.o.v. een welbegrepen Liberalisme (136v.).—

2. De theologen (als duiders;137).

B. Filosofisch (137/140),-- **1.** Filosofie van de vrijheid (zie H.O. 135; Fysische en ethische vrijheid (kunnen / mogen); - verantwoordbare en permissieve vrijheid (138).-

2. Pragmaticistisch argument (= idee, eens in de praktijk omgezet; het verband tussen waar en goed (waardevol) (139).

3. Dialectisch (eristisch) argument: gij (lekenstaat) evenmin als ik (Kerk) kunt zonder leerstelsel, dat de moderne vrijheden beknot; of: gij, lekenstaat, zijt evenmin als ik, Kerk, waardenvrij (139v.);-- dit heet men ook 'argumentum ad hominem'.

Opm.-- Dit was een toepassing van H.O. 112/114 (vier hoofdkent.)

2.3.b. De hypothesis v/d kerkelijke leer (140/143).

Dit is de thesis als werkhypothese in het praktisch-concrete leven. Pluralisme (= perspectivisme), Neoscholastisch opgevat (140).-- Het modernismevraagstuk : hoe de godsdienst(en) in overeenstemming brengen met de Moderne ideeën en samenleving? (140v.).-- Huidig Progressisme (140), vergeleken met het Liberale Protestantisme; (141).-- Neoscholastisch aggiornamento. de feiten (onderhandelingen, verdragen;-- handelingsvrijheid der gelovigen; -- positieve verdediging van vrijheid v/d andersgelovigen (141/142)).

Nawoord (143).-- De moderne vrijheden als Godsidee;-- Situatie - ethiek;-- Contextuele ethiek;-- Casuïstiek.

De hoofdtypes van modern en hedendaags rationalisme (1450+).

Inleiding (144/146).

Algemeen Rationalisme (144).

Modern/ huidig Rationalisme (145v.):

Westers, seculair, , probleemoplossend, 'verlicht;-- autonoom (146),

II.A. De middeleeuwse aanlopen (147/160).

(1) Van Middeleeuws solidarisme naar Modern liberalisme (147v.): burgerij, stad,- - 'Eerste industr. rev.'. -- kapitalisme;-- homo faber.

(2) Het terminisme v. Willem v. Ockham (= Occam) (149/160).

1.-- (De term 'nominalisme' (149v.). -- epistemologisch, ontologisch, cultuurhistorisch

2.-- Occam's conceptualisme (150/158).

a. - Onze begrippen be-teken-en de singuliere werkelijkheden d.m.v. denk-, spreek-, schrijftkens (150v.).-- Kritieken (Lahr; Jolivet : differentialisme (152); subjectivisme (152/154; het getuigenis van Prof. Apostel (mediatisme): "Kan ik bewijzen dat die tafel echt bestaat?" (153).-- sociologische draagwijdte (155).

b. de afbakening der wetenschappen (155/157) : (A) Ontologie (156);-- (B) vakwetenschappen : experimentele methode; de traditionele Schol. metafysiek is zinloos;-- (C) ethiek (de vrije wilsact v/h autonome subject);-- (D) Bijbelse theologie.

c. De enorme nawerking (158).

3.-- Ockham's bewogen leven (159v.): De naam van de roos.

II. B. Overgangsfilosofie (1450/1640;-- 161vv.).

Inleiding (161/163.2).-- De verschillende factoren vormen één systeem van overgang. Toelichting: Foucault: epistemologische snede: Lacan: poësie involontaire

(onbewust taalgebruik) (162); idealistische duiding;-- metabletica (v.d. Bergh, Claes), historische epistemologie (Th. Kuhn).— Ortega y Gasset's idee 'crisis' (163.2).

II.B.(A).-- Niet-intellectuele factoren (164/185).

(1) Opkomend individualisme (164v.).-- De enkeling, differentialistisch (agonistisch);-- anarchisme (165).

(2) Ontwikkeling v.d. nationale staat (165/170).-- De idee 'staat' (soeverein grondgebied), nationale staat (lokaal, internat.). vertstaatsing (etatisme; 167). – mercantilisme (167v.).-- machiavellisme (168/ 170; Realpolitik).

(3) Ontdekkingsreizen (171/180).

1. Als Krachtidee (Fouillée) (171v.);

2. Als verstandhoudingsprobleem (172/180). -- De 'wilden':

(a) G. Welter (vakwet.) (173/177;-- miss. / veroveraars; mod. godsdienstw.; Labat; Platonisme als duidingsmodel (176);

(b) T. Todorov (177/180) (differentialistische benadering (radicaal anders; 177v.)) ;-- appl. model (Las Casas (179v.)).-- Nawoord : assimilisme (concordisme) / =/ differentialisme en analogie (identitieve benadering) (180).

(4) Nieuwe tekstverspreiding (181/185). -- McLuhan's driedeling;-- semiotisch / semiologisch aspect: wat is een auteur? (183vv.);-- subjectivistisch; dialogisch; structuralistisch, poststructuralistisch.

II.B.(B).-- De intellectuele factoren (186+).

Inleiding.-- De opkomst v/d Moderne intelligentsia : de economische basis (186); de vrijgestelden tweërlei: Muzisch en Rationeel (186v.);-- Gramsci (187).

(1) Het renaissance-humanisme (187/1981).

Begripsbepaling: algemeen en renaissance-humanisme (187v.).

a.-- dateringen (188/109).-- 1. Petrarca (1336: Ventouxbeklimming); 2. Val v. Constantinopel (1453); 3. Ontdekking v. Amerika (1492).

b.-- aardrijksk. omvang.-- Italië, W.-Europa; Midden-Europa;-- Spanje (Vives) (169v.).

c.-- karakteristiek 1. (190/194).

a. Paideia;-- Scipionische Kring: tweesnedig (Hellenisme + Romeinse Realpolitik; 190);-- Machiavelli anders dan Erasmus (191).

b. studia humanitatis (191/194): gramm., rhet. poëtica, -- geschied., ethiek;-- retoriek en filologie (Vico);--

c. onderscheid t.o.v. de vorige Renaissances (192);-- klassiek en maniëristisch: Pontormo (appl. mod.); de wereld als doolhof (193v.).

d.-- karakteristiek 2. (194/196).—

a. De Burger (194);

b. de nutteloosheid van monniken en bedelorden; laïcisering der cultuur (194);

c. de mens als zelfstandig (195);

d. 'Ad fontes' (naar de bronnen): vroege en latere Renaissance (Rationalisme-voortgang) (195);

e. overgang (195) d. onderscheid tss. Renaissance-humanisme en eigenlijk Rationalisme (Machiavels; Erasmus) (196).

e.-- humanisme en christendom (196/198).-- De verhouding 'Humanisme' (= seculaire cultuur) en 'Christendom' (of 'Natuur / Bovennatuur'): vijf stellingnamen : van radicale afwijzing der profane cultuur tot radicale identificering.-- Christelijk Humanisme.

(2) De moderne hervormingen (199/245).

Twee kentrekken: het subject en, vooral, de secularisering (199/206).

a. Secularisering : inkrimping v/h sacrale (mysterie wonder, magie); - het Oude Testament als ontheiliging (201/204), het Nieuwe Test. als partiële herheiliging (204v.); idee 'Secularisering' (205), Rechtgelovigheid (206)

b. Verificatie (207/245).—

a. de term hervorming (207/210).—

b de lutherbeelden (210/215): Leo XIII, 'Volksheld', theolog.-wetenschappelijk.--

Toelichting: zelfverkering (212/214; theodicee).—

c. luther's nominalisme (215/218).—

d. luther's verwerping v. d. natuurlijke theologie (218/230):

de Katholieke leer (218/ 222 ;

de grote wijsg. trad. (220/222 .—

e. Luther's retoriek (230v.).

f.-- Calvinisme en economisch rationalisme (M. Weber) (232/242) :

Puritanisme en Calvinisme als rigorismen;--

f.1. Calvinisme (predestinatie - ethiek (233/237));

f.2. Weber's kapitalisme - calvinismeduiding (237/242; methode; thema;

praxeologie; secularisering;-- vergelijking met andere meningen).

g.-- de katholieke hervorming (243/254):

Concilie van Trente, de nieuwe kloosterorden, de Katholieke vorsten (staten), de Katholieke school.

(3) De moderne natuurwetenschap (247/279).--

Inl.-- De vorige natuurwetenschap (247).

A.-- Internalistische analyse (247/262).

1.-- De nieuwe wetenschap voor Galilei (248).

2.-- G. Galilei (248/262).--

2.a.-- Een nieuw paradigma (249/253).-- De idee 'paradigma' (249). -

De waarneming zelf verandert (249/250.1); slingerisochronisme (250.1, 250.2); proeven inzake de vrije val (250.2); wetmatigheid v/d vrije val (250.2v.); een inval (Feyerabend): de verdunde beweging (251v.) de moderne mechanica (252v.); een nieuwe ontologie 253 .

2.b.-- Een nieuw paradigma: instrumenteel onderbouwd (254/256).

Fenomeno-techniek (Bachelard; 254).—

(i) Van bril naar telescoop (255); **(ii)** de Hollandse kijker (255v.):

de copernicaanse revolutie (256)

2.c.-- Een nieuw paradigma : wiskundig uitgedrukt (256/260).--

(i) het boek v/d natuur (Augustinus), in wiskundige taal geschreven (257v.);

Galilei geen positivist (258).—

De idee ‘exacte wetenschap’ (258v.).

(ii) de meting (meetmodel) (259).

2.d.-- Het nieuwe paradigma: een actualisering (260/262).

Archimedes v. Syracuse, hersticht (260).

(i) De Antiek-Griekse technologie (260v.);

(ii) Arch.v.Syr. (de grootste wiskundige v/d Oudheid,-- technisch gericht; 261v.).

B.-- externalistische analyse (263/279);

(i) -- het lot v. Copernicus en Kepler (263/265).

Een vergelijking, Lavoisier: “La republique n’a pas besoin de savants” (264v.).

(ii).- De h. inquisitie (265/267).

Monastisch - papale, Romeinse, Spaanse Inkw .(265v.);

H. Officie (266).

Kath. Kritiek (266v.).

(iii).-- Het geval Galilei (267/275).

(Natuur)wetenschap en Bijbelduiding (267v.);

Secularisering (268).

Het conflict (269).

Brief a. Groothertogin Christina (269v.);

1616: Reactie v/d inquistie (270v.);

Nominalisme in een privégesprek met de Paus (271v.);

commonsensism (272v.).

1632: dialogo (273/275).

De geschiedenis gaat door (275).

(iv).-- Galilei-beelden (275/279).

A.-- A. Koestler (275,v.).

B. E. Vanden Berghe (276v.).

Flair v/d Inqui. Kerk (277v.).

Rome keert op zijn stappen terug : 1822; 1979 (279).

(v). Galilei sticht het vakwetenschappelijk ‘essentialisme’ (279)

II.C.-- Het moderne rationalisme (297/354).

De inleiding (297/302)

bespreekt de term ‘modern’ (297);--

De pennetwist ‘modernisme/ postmodernisme’ (297/ 302).

(a) ‘Modernisme’(in de godsdienstwet. zin als ‘aggiornamerto’ (aanpassing) aan moderniteit (H.O. 140v.; 297).

(b) ‘Modernisme’ (in de literair - historische zin) als ‘het willen nieuwe dingen brengen’ liefst in overeenstemming met moderniteit (297/299);

de systechie ‘Mod. / Traditionalisme’ (299)).

(c) ‘Modernisme’ (in de epistemologisch - wijsgerige zin) als foundation(al)isme (299/302; de systechie ‘Modernisme/ Postmodernisme’ = foundationisme/ niet-

foundationisme).

Opm.-- Berman: 'modernity' harm. d. tegengest. (301) : overmoed / angst.

Opm. Engels en Hazard (302)

(I) *De twee hoofdtypes van rationalisme* (303/305).

(II) *Het methodisch systeem als ideaal of het foundation(al)isme.* (305/312)

(III) *De lemmatisch-analytische kritiek op het foundationisme* (312/315):

(IV) *De cartesische denkwijze als prematerialisme* (315/320).

(V) *Twee staaltjes van echt materialisme* (320/336).

II.D. -- *De 'idee' verlichting* (337/348).

III.-- *De taak v/h katholicisme* (346/354).

Deo trino et uno Mariaeque gratias maximas (10.05.1987).